

KÜLÖNFÉLÉK.

GRAFIKUS ÉPÍTÉSZEK. A körösfői templom finom magasba szökellő vonalait nemcsak az építészetet termékenyítették meg, hanem szőnyegen, könyvtáblán, exlibrisen és illusztrációkban is ott kísért a bájos és monumentális torony-gondolat, mint a kialudt vulkán csúcsa Hokusainál, aki egyik könyvében éppen százszor rajzolta meg azt. Ez a magyar Fuzsijama elsősorban az építészek másnemű tevékenysége számára is megnyitotta a magyaros látás útját.

Egész sereg grafikus eredmény kerekedett ki belőle. A magánkörnek szánt jókedvű „Megfagyott muzsikás”

című kiadványok már évek óta izelőt adnak a műgyetem tanulóinak könyvművészeti érzékéről. Ennek a jelenségnek azonban olyan fejlődő irányú folytatása is következett be, amelynek folytán új grafikus nevekről, mint Kozma és Kós, is tudomást kell vennünk.

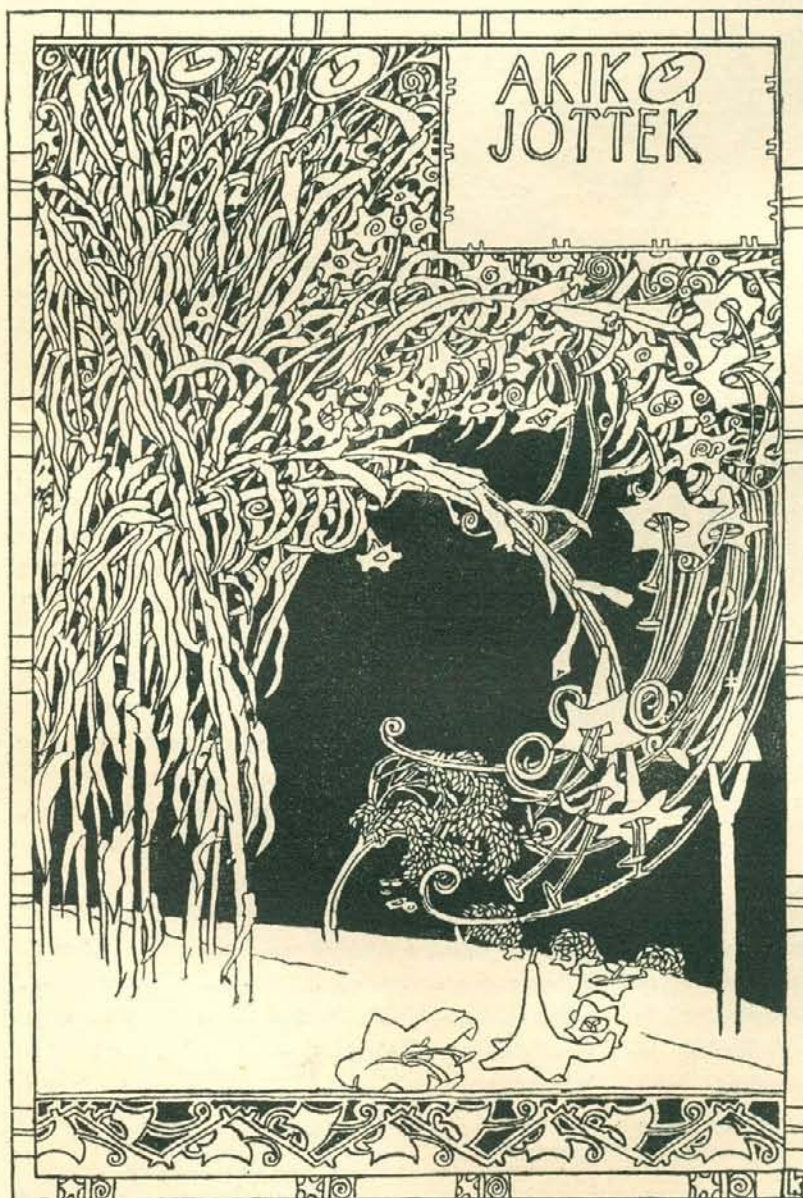
Kós Károly könyvet írt és rajzolt Erdélyország népének építészetéről. Olyan tanulmányutat tevő komoly ember grafikus naplója ez, aki nyitott szemmel, művészi ízléssel s érző szívvel utazik. A mű csak egyetlenegy példányban készült. Tartalmából azonban jelen számunkban Lippich cikkében vannak idézetek s rajzaiból is reprodukálunk egynéhányat. Ez a kétirányú bemutatkozás tartalmi és formai tekintetben is figyelemre-

méltó. Kóst ennek alapján is az „egység-látók” csoportjába kell soroznunk. Meleg szeretettel helyezkedik el a dekoratív korlátok között. Kötésén, bélésein, szövegén és képein meglátszik, hogy egy agy fogalmazta meg és egy érzés fejezte be. Szerencsés ember az, akinek telik az ötletből és a hangulatból annyi, hogy ott és úgy végezheti a munkáját, ahol és ahogyan elkezdte.

Kozma Lajos „Gazdag hervadás” címen 300 példányban könyvet adott ki, amelyben a halni menő élet fellobbanásait szimbolizálja rajzokban. Szöveget Varjas Sándor írt mellé. A nyomást és a kötést a Világosság-nyomda végezte mintaszerűen. A merített papíron megjelent mű 6 koronáért kapható a szerzőnél (Erzsébet-körút 7.).

Kozma is látja és keresztülviszi könyvében az egységességet, konstruktív alaplól fejlesztett kötése, saját metszésű linoleumnyomatának frissesége és az elrendezés eleganciája sokkal hatásosabbá teszi a könyvet magát, mint azt a lapunkban közölt szemelvényekből megítélni lehetne. De annyit a mutatóványokból is láthatunk, hogy neki van társai között a legnagyobb képzelőereje. S ha aránylag kevés formai elem is gyökeredzett meg lelkében, annak mindig tiszta a dekoratív értéke és mindig megragadók a vonalait.

Érzésvilágának szomorkás árnyalata van. Búsán hajlongó fák, aláhanyatló virágok, csöndes néma utak, fáradtan libbenő madarak, főleg pedig a kemény temetői fejfa élekre ácsolt motívumai visszavisszatérnek rajzaiban. A Temetés című ünnepélyesen komor rajza

KOZMA LAJOS.

közeledik a gobelín technikában való gondolkodáshoz. Többi rajzai inkább írva vannak tollal és vésővel. Mindeniket kerettel köti le, ha csak pár vonal közé illesztve is, mint a régi miniatűr barátok. De ahol meg tud csípni egy-egy dúsabb fríznek való helyet, ott díszítő kedvtelése szinte kiárad.

CZ.

KÖRÖSFŐI ALADÁR a Zeneakadémia új palotájában olyan freskókat festett, amelyek technikailag visszanyúlnak Cennino Cennini „Trattato“-jában közölt receptekhez. Ma már igazi „al fresco“ kép ritkán készül, a festészet sorsa inkább a függő képek keretén belül megy végbe. Pedig magának az eljárásnak is megvan az önálló szépsége. A márványporos vakolatot nap-nap után csak akkora darabon rakják fel, amennyin a festő dolgozik, mert a színes víz, azaz a festék, csak akkor szívárog bele kellőleg a nyirkos alap porusaiba. Minden este lényesítő vassal járják át az elkészített részletet; száradás után pedig gyöngén viasszal vonják be, amely műveletektől a pompeji freskók lüszteres hatásához válik hasonlóvá. A nagy freskó középcsoportja mögött leomló gazdag díszű köpeny a nedves vakolatba modelláló vassal van bedolgozva, minek folytán kiemelkedik a síkból. Utólag ez be is aranyoztatott, a vízcsorgás vonalaiba pedig vékony ezüst szálak vannak szöve.

A földszinti előcsarnokban festett két fríz az egyházi és a profán zenét ábrázolja. Az első egy templomi körmenet képéből csendül ki himnikus hangon, a lépésekben, a mozdulatokban és a tagozásban áhítatkeltő ritmus rejlik. A második egy XIV. századbéli magyar lakodalmas menet, ünnepélyes formával és örömteljes színakkordjaival megadja a hegedősök zenekíséretét. Amit ezek a képek a fríz keretébe helyezve csak jeleznek, azt teljes érvényre hozva Körösfői az emeleti freskójában alkotta meg. Felírata: „akik az életet keresik, elzarándoklának a művészet forrásaihoz.“ A csobogó víz medencébe hull és olyan tükröt ad, melyben a mindenség tükröződik vissza a megálmodott génuszokkal és mennyországával együtt. Ide vonulnak szelíd zárkózottsággal öregek és fiatalok, hogy lelküket üdítsék. A művészet forrásához érkező emberek vonalnyelve belső érzéseket tolmácsol. A szférák muzsikáló anyagai a lépcsőzetes azúrkék felhőkön gyöngéd ritmusba fűződnek. S a forrás fölött a karcsú szűzies női testek lágyan folyó vonalaiban az alkotó művészet miszticizmusa jut kifejezésre.

Mind ezt így csakis a freskó nyelvén lehetett megfogalmazni.

CZ.

A VÍZJEGYEKHEZ pótlólag a következőket közli velünk Dréhr János úr. Ma már a külföldi bank- és értékjegyeken vízjegyként a fénynyomatok és gravürök finomságával ver-

senyő képeket látunk. Ezek kézi merítéssel készülnek, a szita dróthálózatába az illető képnek a relief-je úgy van belepréselve, hogy a papírosban sötétebbnek látszó részek a szitahálózat vízszintje alatt, a világosabb részek ellenben a fölött fekszenek. Ezáltal a papíros merítésénél a híg folyós papírpép a szita mélyebben fekvő részeibe természetesen vastagabban, a domború részre pedig a rendes vastagságánál vékonyabban helyezkedik el. E téren feltűnést keltett az 1900. évi párisi világkiállításon Oroszország, a pétervári állami papírgyárában készített vízjegyű papírosaival.

A kézi merített papíros vízjegyén kívül a gépen gyártott papírosokat is ma már mondhatni általánosan természetes vízjeggyel gyártják, részint gyári védjegyként a papíros eredetének a nagy világversenyben való felismerhetése végett, másrészt főleg értékpapírok (részvények, kötvények, szelvények, sorsjegyek, postai- és egyéb

KOZMA LAJOS.

díjjegyek) készítéséhez való papírokban az utánzatok és hamisítványok lehető megakadályozása és könnyebb felismerhetése végett. Ezek a vízjegyek szintén nem préselt vízjegyek, hanem azáltal keletkeznek, hogy a végnélküli szítán futó híg papiranyag, az afölött tengelye körül forgó hengerszita (égoutter) síkjából kiemelkedő sodronyfonal (vízjegyfonat) érintkezési helyén részben kiszorul és rétegvastagsága vékonyabb lesz.

A HÁZ címen építőművészeti havi folyóirat indult meg Málnai Béla és Székely Dezső szerkesztésében. Az első számban K. Lippich Elek írt cikket a magyar architektura kérdéséről. Málnai Lechner Ödönt, Czako Elemér pedig Pasteiner Gyula középkori építészetünk topografájáról tartott akadémiai székfoglalóját ismerteti. Az illusztratív anyag bő, de nem elég gazdaságos. A rég érzett hiányt pótló folyóiratnak máris megvan a maga biztos közönsége. Kiadóhivatala: Városligeti fasor 1. Nyomja az Athenaeum. Előfizetési ára egész évre 20 kor.

PÁLYÁZAT.

PÁLYÁZAT PADLÓBURKOLATNAK VALÓ (MÚMOZAIK) CEMENTLAPOK DÍSZÍTÉSÉRE.

A Magyar Iparművészeti Társulat ifj. Walla József úr megbízásából a következő nyilvános pályázatot hirdeti:

1. Tervezzenek 20 centiméternyi oldalhosszúságú cementlapokból összeállítandó padlóburkolatot, hozzávaló szegéllyel (bordure) együtt. Ilyen lemezek mintái megtekinthetők a Magyar Iparművészeti Társulat igazgatósági irodájában. (IX. Üllői-út 33—37.)

2. A tervezőnek ügyelnie kell arra, hogy a lapoknak padlóburkolattá való összerakásánál egységes, nyugodt, határtalan díszítmény (pleinmustra) keletkezzék.

3. Megkívántatik: a) A padlóburkolat egy lemezének természetnagyságú színes rajza;

b) a szegély (bordure) egy részének (rapport) valamint a sarokmegoldásnak természetnagyságú színes rajza;

c) a teljes burkolat hatásának megítélhetése végett 10—12 egymás mellé rakott lemezek 1/5 léptékben készített kisméretű színes rajza, amely a szegélyt a sarokmegoldással is tüntesse fel;

d) a színezésnél pedig ügyelni kell arra, hogy a színek valóságos márvány színeknek (fehér, fekete, vörös, szürke, sárga, zöld) megfeleljenek.

4. A jogos művészi igényeknek megfelelő pályaművek díjazására ifj. Walla József úr három pályadíjat tűz ki és pedig:

I. díj 200 kor. II. díj 100 kor. III. díj 50 kor.

Ifj. Walla József úr fenntartja magának a jogot, hogy mind a három pályadíj kiadása esetén a pályamű-

KOZMA LAJOS.

vek közül a neki megfelelőket 25—25 koronáért megvásárolhassa.

5. A pályázat titkos. Ennélfogva a pályázó lassa el pályaművét valamely jellegével s ugyanazzal a jellegével ellátott zárt borítékban csatolja nevét és lakása címét.

6. A pályázaton csak magyarul tudó magyar állampolgár vehet részt.

7. A pályaműveket f. évi június hó 9-ig kell a Magyar Iparművészeti Társulat igazgatóságához bekiüldeni.

8. A pályázatot a Magyar Iparművészeti Társulat állandó bíráló bizottsága dönti el, mely magát ez alkalomból ifj. Walla József és Róth Miksa urakkal egészíti ki.

9. A pályadíjjal jutalmazott és megvásárolt tervek tulajdonjoga, beleértve a korlátlan sokszorosítási jogot is, a pályázat hirdetőjét illetik meg.

10. A Magyar Iparművészeti Társulat valamennyi beérkezett tervet legalább három napig kiállítja az Orsz. Iparművészeti Muzéumban.

Budapest, 1908. április hó 30-án.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT
ELNÖKSÉGE.